

Miesięcznik nr 12 (163/215/2023) • ISSN 2080-2927 • Pismo bezpłatne • www.eurogospodarka.eu

urogospodarka

grudzień 2023

Uzdrowiskowe być czy nie być

Rozmowa z
PAWŁEM SKRZYWANKIEM
dyrektorem „Uzdrowiska Sopot”

**Międzynarodowy
biznes**
w warunkach ewolucji

**WHO
kontra**
plantatorzy tytoniu

**Sztuczna
inteligencja**
a ludzka niefrasobliwość

**30 lat
współpracy**
polsko-uzbeckiej

25

WYDARZENIA

6 Aktualności

ROZMOWA MIESIĄCA

8 Uzdrowskowie być czy nie być – rozmowa z Pawłem Skrzywankiem, dyrektorem „Uzdrowska Sopot”

RYNEK

- 16 Międzynarodowy biznes w warunkach ewolucji w stronę zrównoważonego rozwoju – część 1
- 25 Jesień pod znakiem wzrostu cen na rynku mieszkań
- 28 Odnawialne źródła energii odpowiadały w październiku za połowę zapotrzebowania kraju na energię

FINANSE

- 30 Odpady – problem czy surowiec? (13)
- 32 Rekomendacje EKF dotyczące podniesienia wiarygodności ekonomicznej Polski

PRAWO

- 33 Co drugi bankrut widniał w KRД już 2 lata przed upadłością

FELIETON

- 36 WHO kontra plantatorzy tytoniu?

SPOŁECZEŃSTWO

- 38 Sztuczna inteligencja kontra ludzka niefrasobliwość. Refleksje po Forum Usług Płatniczych
- 44 „Reskilling oczami Polaków” – potrzeba cywilizacyjna
- 47 Społeczne i polityczne przyczyny migracji Polaków

KULTURA

- 50 Jak powstawały polskie skrzydła. Cz. II: Pod znakiem PZL

KALEJDOSKOP

- 58 Kawatek Polski zabieram ze sobą w sercu – rozmowa z dr. Bakhromem Babajevem, Ambasadorem Republiki Uzbekistanu w RP
- 64 „Nie dajmy się pokonać ludziom i okolicznościom” – na marginesie KBKI 2023

33

30

44

50

64

Marian Gorynia, Magdalena Śliwińska

Międzynarodowy biznes w warunkach ewolucji w stronę zrównoważonego rozwoju

część 1

Pozycja zatytułowana *Transformacja gospodarki i społeczeństwa na rzecz zrównoważonego rozwoju* wydana pod redakcją naukową Jerzego W. Pietrewicza i Romana Sobieckiego przez Oficynę Wydawniczą SGH jako plon konferencji poświęconej tym zagadnieniom, wydaje się na tyle ważka, że część podniesionych tam zagadnień wymaga obszernego przybliżenia Czytelnikom. Przedstawiamy zatem syntetyczną reasumpcję jednego z rozdziałów w przekonaniu, że skuteczniej od recenzji zachęci do sięgnięcia po tę publikację, jakże aktualną w obecnych realiach. Ze względu na obszerność naszych rozważań podzieliliśmy artykuł na części, z których druga ukaże się w kolejnym wydaniu miesięcznika „Eurogospodarka”.

Opracowanie *Transformacja gospodarki i społeczeństwa na rzecz zrównoważonego rozwoju* powstało jako rozwinięcie prezentacji przygotowanej na konferencję naukową z cyklu Przedsiębiorstwo w Globalnej Gospodarce zatytułowaną „Inwestycyjne wybory przedsiębiorstw w warunkach nowej transformacji gospodarczej”, która odbyła się w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie 10 marca 2022 roku.

Autorzy postawili sobie za cel identyfikację uwarunkowań wzajemnego oddziaływania na siebie procesów umiędzynarodowienia biznesu oraz wymogów zrównoważonego rozwoju. W warstwie opisowej internacjonalizację działalności gospodarczej potraktowano jako immanentną, obiektywną cechę gospodarki rynkowej. Jednocześnie podjęty został wątek normatywny, wskazujący na zagrożenia cywilizacyjne ➔

wynikające z niezrównoważonego rozwoju, oraz postulat przywiązania większej wagi do przestrzegania wymogów zrównoważonego rozwoju. Zaproponowano w tym względzie narzędzia heurystyczne przydatne do realizacji tego postulatu.

Rozważania obejmują całą gospodarkę światową i uwzględniają procesy zachodzące w toku postępującej globalizacji. Przeprowadzone rozumowanie odniesiono do okresu funkcjonowania gospodarki światowej w warunkach ustępowania pandemii COVID-19, co ujawniło nowe wyzwania i spowodowało nieoczekiwane turbulencje, pośród których na czoło wysuwa się agresja rosyjska w Ukrainie. Okres, którego dotyczą prowadzone rozważania, bywa określany jako rzeczywistość popandemiczna albo rzeczywistość pocovidowa.

Odwołano się głównie do analizy obszernej literatury przedmiotu, a także wykorzystano elementy analizy diagnostycznej i prognostycznej do zaproponowania

i scharakteryzowania wysuniętych rekomendacji praktycznych. Podstawowy wniosek sprowadza się do postulatu ścisłego przestrzegania zaleceń, wymogów zrównoważonego rozwoju sformułowanych przez Organizację Narodów Zjednoczonych w praktyce funkcjonowania i rozwoju biznesu międzynarodowego. Za egzemplifikację operacyjnego podejścia do wskazanej rekomendacji uznano dwa obszary, którym poświęcono uwagę w niniejszym opracowaniu, a mianowicie: mapę form strategii zagranicznej ekspansji przedsiębiorstwa powiązaną z celami zrównoważonego rozwoju oraz koncepcję *fair trade*.

Podstawowe wyróżniki pocovidowej rzeczywistości

Warto zwrócić uwagę na kilka wybranych elementów popandemicznego świata. Należy do nich bez

wątpienia pojęcie „normalności”. Można zaproponować następujące rozwiązanie terminologiczne: normalność to stan/rzeczywistość panujące przed eksplozją COVID-19, obecna normalność to krótkookresowa (miejmy nadzieję) mieszanka tradycyjnej normalności i czynników konstytuujących pandemię w okresie jej trwania, a nowa normalność to to, co wykształci się po ustąpieniu bezpośredniego oddziaływania czynników charakterystycznych dla pandemii, przy czym jednocześnie mogą się pojawić kolejne czynniki, o zróżnicowanym oddziaływaniu.

Obok wielu innych aspektów dyskutowanych szeroko w literaturze, pandemia miała tę cechę, że wywołała ogólniejszą refleksję na temat sensu i perspektyw naszej cywilizacji, najważniejszych zagrożeń dla jej przetrwania, możliwości ich uniknięcia albo zneutralizowania. Istotna dla analizy następstw owych procesów okazała się metodyka naukowa. Okres pandemii wykrystalizował także nasze spojrzenie na potencjalne sprzeczności pomiędzy zasadami racjonalności indywidualnej, społecznej i globalnej. Pozornie racjonalnie

zachowujący się ludzie mogą doprowadzić do nieracjonalnych wyników rozpatrywanych z perspektywy społecznej, a także globalnej. Podobny rozróżnienie występuje pomiędzy konstruktem *homo oeconomicus* a metaforą dobra wspólnego. O ile model *homo oeconomicus* trafnie opisuje tendencje ludzkiego zachowania, o tyle metafora dobra wspólnego rysuje normatywną perspektywę koordynacji racjonalności indywidualnej, społecznej i globalnej. Jak wiele jest w tej dziedzinie do zrobienia, pokazały choćby problemy z równomiernym i równoczesnym wyszczepieniem populacji globalnej przeciw COVID-19.

Na początku 2022 roku wystąpiły przesłanki, które pozwalały przypuszczać, że pandemia być może przejdzie do historii, choć sytuacja pod tym względem wcale nie jest jeszcze do końca jednoznaczna. Ludzkość z ufnością zaczęła przystępować do budowania nowej normalności, a więc rzeczywistości zmodyfikowanej w ciągu pandemii, nazywanej nową normalnością. Wydawało się, że wychodzenie z pandemii będzie sprzyjać racjonalnemu, zrównoważonemu rozwojowi

ludzkości. Innymi słowy były przesłanki do przyjęcia, że wreszcie zaistnieje dobra aura dla rozwoju świata opisanego zgodnie z siedemnastoma celami trwałego, zrównoważonego rozwoju wypracowanymi przez ONZ. Nawet uznanie takiego nastawienia za nadmierne, utopijny idealizm, nie wyklucza co najmniej podjęcia próby wcielania go w życie.

Rozpoczęta 24 lutego 2022 roku agresja Rosji na Ukrainę stanowi istotny element zakłócający pozytywne nastawienie społeczności światowej do budowy popandemicznej rzeczywistości. Oczywiście nie można zapominać, że wybuch pandemii nie oznaczał rozwiązania innych problemów, konfliktów i punktów zapalnych w różnych częściach świata. Zostały one nieco przykryte przez pandemię, ale przecież trwały. Do takich elementów należy niewątpliwie imperialna polityka Rosji, której emanacją jest reżim Władimira Putina. Jednocześnie w okresie dwóch lat pandemii ludzkość zdołała uczynić postępy w skoordynowaniu wysiłków na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym. W skali globalnej przyjęto różne postanowienia, a ich symbolem mogą być zadania dla Unii Europejskiej w tym obszarze, które opisuje Europejski Zielony Ład, czyli strategia służąca osiągnięciu neutralności klimatycznej zaplanowanej jako cel na 2050 rok. Co do postawionych celów, to należy stwierdzić, że jest to plan bezprecedensowo ambitny i zasługuje na poparcie z punktu widzenia kryteriów racjonalności globalnej i dobra wspólnego. Z wojną

rosyjsko-ukraińską wiąże się jednak poważny błąd popełniony w związku z realizacją idei Europejskiego Zielonego Ładu – chodzi mianowicie o przypisanie w procesie transformacji energetycznej UE zbyt dużej roli gazowi ziemnemu przy jednoczesnej rezygnacji przez Niemcy z energii atomowej. Takie założenie implikowało rozwój stosunków gospodarczych z Rosją w zakresie zaopatrzenia w surowce energetyczne i znaczące uzależnienie się od tego kierunku dostaw.

Pomimo iż wojna rosyjsko-ukraińska jest wydarzeniem negatywnym z punktu widzenia rozwoju gospodarki światowej, to jednak nie należy w jej obliczu rezygnować z poparcia na rzecz uwzględnienia wymogów zrównoważonego rozwoju w prowadzeniu biznesu międzynarodowego w warunkach ewoluujących procesów internacjonalizacji i globalizacji działalności gospodarczej w skali globu. Tej konstatacji podporządkowane są dwie rekomendacje:

- rekomendacja pierwsza: możliwie ściśle podporządkowanie strategii ekspansji zagranicznej firm celom zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych,
- rekomendacja druga: wykorzystanie idei i dobrych praktyk przedsiębiorstw zaangażowanych w sprawiedliwy handel (*fair trade*).

Pierwszą z nich omówimy w pierwszej części tego artykułu. Druga rekomendacja zostanie opisana z drugiej części artykułu, w kolejnym numerze „Eurogospodarki”.

Rekomendacja pierwsza – możliwie ściśle podporządkowanie strategii ekspansji zagranicznej firm celom zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych

Ważnym elementem pocovidowej rzeczywistości będą ewoluujące procesy internacjonalizacji i globalizacji. Z pewnością nie będą one ekstrapolacją wcześniejszych trendów, a scenariusze ich rozwoju są jeszcze rozmyte. Niewątpliwie jednak jednym z najważniejszych wyzwań związanych z globalizacją będzie możliwe szerokie wdrażanie i przestrzeganie zaleceń *The 2030 Agenda for Sustainable Development*. W przywołanym dokumencie uwagę zwraca 17 celów zrównoważonego rozwoju (*The 17 Sustainable Development Goals (SDGs) to Transform our World*).

Wypracowany przez ONZ zestaw celów stanowi ambitną ideę, której realizacja zależy od dwóch głównych czynników. Pierwszym są polityki gospodarcze prowadzone przez poszczególne państwa. Drugi stanowią zachowania głównych aktorów gospodarki rynkowej, czyli przedsiębiorstw. Cele zrównoważonego rozwoju powinny być przestrzegane jako strategiczne uwarunkowania albo ograniczenia w budowie strategii rozwojowych firm. Znaczenie ich przestrzegania przez przedsiębiorstwa angażujące się w prowadzenie biznesu międzynarodowego jest szczególnie istotne, ponieważ z doświadczeń historycznych i bieżącej praktyki działania niektórych firm wynika, że prowadzą one ekspansję zagraniczną między innymi dlatego, że w lokalizacjach zagranicznych łatwiej jest im spełnić miejscowe standardy ochrony środowiska.

17 celów zrównoważonego rozwoju (CZR) | 17 Sustainable Development Goals (SDGs)

1. Koniec z ubóstwem | No Poverty
2. Zero głodu | Zero Hunger
3. Dobre zdrowie i jakość życia | Good Health and Well-being
4. Dobra jakość edukacji | Quality Education
5. Równość płci | Gender Equality
6. Czysta woda i warunki sanitarne | Clean Water and Sanitation
7. Czysta i dostępna energia | Affordable and Clean Energy
8. Wzrost gospodarczy i godna praca | Decent Work and Economic Growth
9. Innowacyjność, przemysł, infrastruktura | Industry, Innovation and Infrastructure
10. Mniej nierówności | Reduced Inequality
11. Zrównoważone miasta i społeczności | Sustainable Cities and Communities
12. Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja | Responsible Consumption and Production
13. Działania w dziedzinie klimatu | Climate Action
14. Życie pod wodą | Life Below Water
15. Życie na lądzie | Life on Land
16. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje | Peace, Justice and Strong Institutions
17. Partnerstwa na rzecz Celów | Partnerships to achieve the Goal

Oprac. na podstawie *United Nations*, 2015, s. 14.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GLOBAL GOALS

Jako narzędzie do zbiorczego opisu zachowań poszczególnych firm w ramach procesu internacjonalizacji może służyć mapa form strategii ekspansji zagranicznej (patrz: tabela).

W główce mapy zawarto enumerację możliwych form ekspansji zagranicznej firmy. W przypadku firm działających na wielu rynkach wskazane byłoby opracowanie takiej tabeli dla każdego rynku z osobną, a w razie prowadzenia na jednym rynku kilku odrębnych przedsięwzięć w obrębie danej formy uzasadnione może być nawet opracowanie mapki dla poszczególnych przedsięwzięć. W celu opracowania mapki o odpowiednim stopniu przejrzystości i ilustracyjności można użyć symboli:

- „+” – zgodność z danym celem,
- „-” – niezgodność z danym celem,
- „0” – neutralność w stosunku do danego celu.

Zaproponowana tabela mogłaby być wykorzystywana do celów diagnostycznych, a ponadto mogłaby służyć do budowania benchmarków oraz jako środek do dyfuzji dobrych praktyk zarówno na poziomie polityki gospodarczej i tworzenia ram prawnych dla transformacji w kierunku zrównoważonej gospodarki rynkowej, jak i na poziomie strategii przedsiębiorstw. Mogłaby bowiem zostać rozbudowana w kierunku rozróżnienia przyczyn uwzględniania SDGs w strategii ekspansji zagranicznej firmy na takie, które wynikają z regulacji krajowych i międzynarodowych, oraz te, które są wynikiem oddolnych i dobrowolnych działań przedsiębiorstw. Prowadzenie badań w wymienionym kierunku może mieć istotne znaczenie w obliczu omawianych dalej dylematów.

Tabela. Mapa form strategii ekspansji zagranicznej firmy a cele zrównoważonego rozwoju ONZ (SDGs)

Forma ekspansji / Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDGs)	1. Eksport	2. Kooperacja							3. Filie własne
		a. Kontrakty licencyjne	b. Umowy franchisingowe	c. Kontrakty menedżerskie	d. Kontrakty na inwestycje „pod klucz”	e. Kontrakty na poddostawy	f. Joint ventures	g. Międzynarodowe sojusze strategiczne	
1. Koniec z ubóstwem									
2. Zero głodu									
3. Dobre zdrowie i jakość życia									
4. Dobra jakość edukacji									
5. Równość płci									
6. Czysta woda i warunki sanitarne									
7. Czysta i dostępna energia									
8. Wzrost gospodarczy i godna praca									
9. Innowacyjność, przemysł, infrastruktura									
10. Mniej nierówności									
11. Zrównoważone miasta i społeczności									
12. Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja									
13. Działania w dziedzinie klimatu									
14. Życie pod wodą									
15. Życie na lądzie									
16. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje									
17. Partnerstwa na rzecz Celów									

Źródło: opracowanie własne.

Poszukiwanie złotego środka

Kryzys związany z pandemią ukazał potrzebę zrównoważonego rozwoju w jeszcze wyraźniejszym niż dotychczas świetle, bezlitośnie odkrywając „dysfunkcje naszego świata”. Wojna w Ukrainie i związane z nią sankcje gospodarcze wobec Rosji mogą znacznie utrudnić przeciwdziałanie dotychczasowym globalnym wyzwaniom i opóźnić realizację wielu SDGs. Jednocześnie mogą spowodować ich pewną redefinicję, wzrost roli celów o charakterze społecznym w wyniku nieuchronnego kryzysu migracyjnego i gospodarczego oraz przesunięcie punktu ciężkości realizacji celów społecznych z Globalnego Południa na Globalną Północ. W tym kontekście powstaje zasadnicze pytanie, w jaki sposób sprawić, by umiędzynaradawianie biznesu odbywało się w sposób zrównoważony, by przedsiębiorstwa brały pod uwagę w swej działalności wyzwania globalne, by przyjmowały odpowiedzialność za konkretne problemy środowiskowe i społeczne. Pytanie to może stać się jeszcze bardziej istotne w obliczu przewidywanego kryzysu gospodarczego i kryzysu migracyjnego będącego konsekwencją wojny w Ukrainie. Pojawia się więc ważny dylemat, do jakiego stopnia i w jakim zakresie kwestie związane ze zrównoważonym

rozwojem, a więc uwzględnianiem przez przedsiębiorstwa wyzwań społecznych i środowiskowych, powinny być regulowane odgórnie, poprzez włączanie tych zasad do ram prawnych funkcjonowania rynku, czy też powinny zostać pozostawione siłom rynkowym, a więc stać się przedmiotem konkurencji pomiędzy przedsiębiorstwami.

W Unii Europejskiej toczy się obecnie debata, do jakiego stopnia tego typu problemy powinny być uregulowane na poziomie unijnym, a do jakiego przez państwa członkowskie. W tym kontekście istotne jest przyjęcie przez Komisję Europejską 23 lutego 2022 roku wniosku dotyczącego dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w obszarze zrównoważonego rozwoju – *Directive on corporate sustainability due diligence* – która ma sprzyjać transformacji ekologicznej oraz zapewnieniu ochrony praw człowieka w Europie i poza nią poprzez nałożenie na przedsiębiorstwa obowiązku identyfikowania, zapobiegania, eliminowania, łagodzenia i rozliczania niekorzystnego wpływu na prawa człowieka i środowisko w ramach własnej działalności, działalności spółek zależnych i ich łańcuchów wartości. Pomimo pojawiającej się krytyki dotyczącej ograniczonego zakresu proponowanych regulacji i tego, że w przedkładanej obecnie

WORLD FAIR TRADE

wersji będą one dotyczyć jedynie 0,2% przedsiębiorstw, propozycja Komisji stanowi duży krok naprzód w kierunku odgórnego zobowiązania przedsiębiorstw do uwzględniania w swej działalności zasad zrównoważonego rozwoju.

Wprawdzie kwestie związane z potrzebą zrównoważonego rozwoju, realizacją celów zrównoważonego rozwoju ONZ i przeciwdziałania globalnym problemom zostają w ostatnich dekadach coraz częściej włączane w ramy prawne funkcjonowania rynku na poziomie organizacji międzynarodowych i państw narodowych, dotyczą one jednak tylko niektórych problemów i to w ograniczonym zakresie. Stwarza to okazję do powstawania produktów zrównoważonych i rynków zrównoważonych, innymi słowy, przestrzeni dla konkurencji w zakresie przyczyniania się przez firmy do zrównoważonego rozwoju. Poszczególne elementy zrównoważonego rozwoju stają się zatem coraz częściej ważnymi czynnikami budowy pozycji konkurencyjnej. Obecnie istnieje ponad 400 różnego rodzaju systemów certyfikatów zrównoważonych, dzięki którym firmy mają możliwość uzyskania prawa do zamieszczenia tego typu etykiet na swoich produktach. Inne przedsiębiorstwa próbują się wyróżnić, podkreślając, że same stworzyły własny program zrównoważony, dzięki czemu ich produkty są wytwarzane w sposób odpowiedzialny pod względem środowiskowym czy społecznym (np. *cocoa life*, czy *CAFE Practices* firm Mondelez i Starbucks). Jeszcze inne upowszechniają miejsca, które zajęły w różnego rodzaju rankingach czy

konkursach na najbardziej zrównoważone przedsiębiorstwa (np. The Global 100 Most Sustainable Corporations). Innym sposobem jest eksponowanie, że stanowią model zrównoważonego biznesu, wykazując, że ich model biznesu spełnia pewne zdefiniowane przez różne organizacje standardy (np. World Fair Trade Organization czy Common Good Matrix).

W obliczu tak wielkiej różnorodności i rozproszenia reakcji rynku na potrzeby zrównoważonego rozwoju oraz pojawiających się zagrożeń realizacji celów społecznych i środowiskowych poprzez mechanizm rynkowy w postaci chociażby zjawiska *fairwashingu*, *greenwashingu* czy *SDG-washingu*^{*}, coraz częściej pojawiają się pytania o skuteczność poszczególnych rozwiązań. Są one istotne zwłaszcza w obliczu wspomnianego wyżej dylematu, do jakiego stopnia kwestie zrównoważonego rozwoju powinny być regulowane odgórnie, a w jakim zakresie powinny pozostawać przedmiotem konkurencji rynkowej. Szukanie na nie odpowiedzi oraz dokonywanie różnego rodzaju porównań stanowi jednak ogromne wyzwanie ze względu na znaczną kompleksowość zjawiska oraz wiele możliwych sposobów uwzględniania potrzeb zrównoważonego rozwoju przez przedsiębiorstwa. Takie zagadnienia jak rynki, produkty czy strategie zrównoważone oraz modele zrównoważonego biznesu stanowią stosunkowo młode i dynamicznie rozwijające się obszary badawcze i w chwili obecnej jesteśmy świadkami powstawania pewnych podstawowych definicji oraz ram teoretycznych umożliwiających prowadzenie analiz dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstw w dobie konieczności uwzględniania wymogów zrównoważonego rozwoju i realizacji SDGs. ■

Dalsza część tych rozważań zostanie przedstawiona w drugiej części artykułu, który ukaże się w kolejnym wydaniu miesięcznika „Eurogospodarka”.

Marian Gorynia

Magdalena Śliwińska

Instytut Gospodarki Międzynarodowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Fot. Shutterstock

* Mianem *greenwashingu* określa się najczęściej praktyki marketingowe, które mają na celu ukazanie produktu, czy marki jako bardziej przyjaznej dla środowiska, niż ma to miejsce w rzeczywistości, np. poprzez stosowanie koloru zielonego na opakowaniu. Podobnie *fairwashing* oznacza m.in. sugerowanie klientom, iż produkt spełnia kryteria *Fair Trade* poprzez stosowanie retoryki i słownictwa tego ruchu społeczno-biznesowego na opakowaniach lub w reklamach. Analogicznie *SDG-washing* to pojęcie używane w sytuacji, gdy przedsiębiorstwa uznają oficjalnie istnienie SDGs i wskazują na sposoby, w jakie dostosowują się do nich, nie wnosząc jednak przy tym znaczącego wkładu w osiągnięcie tych celów.